

Ба шурои диссертациони 6D.KOA-079-и назди Институти фалсафа ва сиёсатшиносии ба номи А. Баҳоваддинови АМИТ (734025, ш.Душанбе, хиёбони Рӯдакӣ, 33)

Тақризи

муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Иброҳимов Саидакрам Саиданварович дар мавзуи «Нақши Пешвои миллат дар пешбарии барномаҳои рушди глобалӣ» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ

Мутобиқати мавзӯ ва муҳтавои диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Мавзуи диссертатсияи Иброҳимов Саидакрам Саиданварович «Нақши Пешвои миллат дар пешбарии барномаҳои рушди глобалӣ» аз ҷиҳати самти масъалагузорӣ ва мантиқи таҳқиқ ба доираи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ мансуб мебошад. Дар диссертатсия рушди глобалӣ ҳамчун падидаи сиёсӣ ва низомӣ таҳлил гардида, таъсири бухронҳои ҷаҳонӣ ба устувории муносибатҳои байналмилалӣ, механизмҳои иштироки давлатҳо дар ҳалли масъалаҳои умумибашарӣ ва нақши роҳбарии сиёсӣ дар ташаккули ташаббусҳои байналмилалӣ муайян карда шудаанд. Чунин тарзи масъалагузорӣ ба объект, предмет, мақсад ва вазифаҳои ихтисоси мазкур мувофиқ мебошад.

Мубрами мавзуи таҳқиқот. Марҳилаи муносири рушди ҷаҳонӣ бо амиқ гардидани вобастагии мутақобилаи давлатҳо ва ҳамзамон шиддат гирифтани зиддиятҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва экологӣ тавсиф меёбад. Афзоиши низоъҳои мусаллаҳона, тағйирёбии иқлим, коҳиши захираҳои табиӣ, нобаробарии иҷтимоӣ, таҳдидҳои фаромиллӣ ва бухронҳои иқтисодиёи эпидемиологӣ нишон медиҳанд, ки механизмҳои мавҷудаи идоракунии глобалӣ на ҳамеша барои ҳалли масъалаҳои нави умумибашарӣ самаранок мебошанд. Дар чунин вазъ масъалаи таҳия ва пешбурди барномаҳои рушди устувор ба яке аз самтҳои меҳварии муносибатҳои байналмилалӣ табдил ёфтааст.

Мубрамияти таҳқиқот инчунин бо тағйир ёфтани нақши давлатҳои хурду рӯ ба рушд дар ташаккули рӯзномаи ҷаҳонӣ алоқаманд мебошад. Дар низоми муносири муносибатҳои байналмилалӣ имконияти таъсиррасонии давлат танҳо бо иқтидори ҳарбию иқтисодии он маҳдуд намегардад. Пешниҳоди ташаббусҳои фарогир, дипломатияи бисёрҷониба, қобилияти ҷалб намудани ҷомеаи ҷаҳонӣ ба ҳалли масъалаҳои умумӣ ва нуфузи сиёсии

роҳбари давлат низ метавонанд мавқеи байналмилалӣи кишварро муайян намоянд. Аз ин ҷиҳат, омӯзиши омили роҳбарии сиёсӣ дар ташаккул ва татбиқи барномаҳои рушди глобалӣ дорои аҳаммияти мустақили илмӣ мебошад.

Ҷумҳурии Тоҷикистон бо роҳбарии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар баррасӣ ва ҳалли масъалаҳои мубрами ҷаҳонӣ мавқеи фаъолро ишғол намудааст. Пешниҳоди ташаббусҳои байналмилалӣ дар соҳаҳои об, ҳифзи пирияхҳо, тағйирёбии иқлим, сулҳу амният ва рушди устувор ба Тоҷикистон имкон фароҳам овард, ки дар ташаккули рӯзномаи байналмилалӣ саҳм гузорад. Дастгирӣ ёфтани ин ташаббусҳо дар доираи Созмони Милали Муттаҳид ва дигар ниҳодҳои байналмилалӣ аҳаммияти сиёсӣю амалии онҳоро нишон дода, зарурати таҳқиқи илмӣ заминаҳо, муҳтаво ва натиҷаҳои онҳоро ба миён меорад.

Ҷанбаи дигари мубрамияти мавзӯ аз зарурати муайян намудани робитаи сиёсати миллии рушд бо равандҳои глобалӣ бармеояд. Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз як тараф, ба таъсири тағйирёбии иқлим, бӯҳронҳои иқтисодӣ, таҳдидҳои амниятӣ ва дигар мушкилоти ҷаҳонӣ осебпазир буда, аз тарафи дигар, дар таҳияи роҳҳои ҳалли онҳо ташаббус нишон медиҳад. Таҳлили ин ду ҷанбаи ба ҳам алоқаманд барои муайян намудани мавқеи кишвар дар низоми муносибатҳои байналмилалӣ ва арзёбии самаранокии сиёсати хориҷии он аҳаммияти муҳим дорад.

Бо вучуди мавҷуд будани таҳқиқоти алоҳида оид ба сиёсати хориҷии Тоҷикистон ва ташаббусҳои байналмилалӣи он, нақши Пешвои миллат дар пешбарии барномаҳои рушди глобалӣ ҳамчун масъалаи мустақили сиёсатшиносӣ ба таври маҷмӯӣ ва низомманд ба кадри кофӣ омӯхта нашудааст. Аз ин рӯ, таҳқиқи асосҳои концептуалии рушди глобалӣ, таҳлили ташаббусҳои Пешвои миллат ва муайян намудани таъсири онҳо ба мавқеи байналмилалӣи Ҷумҳурии Тоҷикистон интиҳоби мавзӯи диссертатсияро саривақтӣ, аз ҷиҳати илмӣ асоснок ва дорои аҳаммияти назариявӣю амалӣ мегардонад.

Дарачаи навгонии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд. Навгонии таҳқиқоти диссертатсионӣ на танҳо аз ворид намудани маводи нави илмӣ, балки аз тарзи масъалагузорӣ ва ҳамгиро намудани чанд самти мустақили таҳқиқотӣ бармеояд. Муаллиф масъалаҳои рушди глобалӣ, идоракунии бӯҳронҳои ҷаҳонӣ, иштироки давлатҳои рӯ ба рушд дар ташаккули рӯзномаи байналмилалӣ ва нақши роҳбарии сиёсиро дар доираи як таҳқиқоти ягона баррасӣ намудааст. Дар илми сиёсии ватанӣ масъалаи саҳми Пешвои миллат

дар пешбарии барномаҳои рушди глобалӣ то ин вақт асосан дар доираи мавзӯҳои алоҳидаи сиёсати хориҷӣ ва ташаббусҳои байналмилалӣи Тоҷикистон мавриди омӯзиш қарор мегирифт. Дар диссертатсияи мазкур бошад, ин масъала ҳамчун объекти мустақили таҳқиқоти сиёсатшиносӣ мавриди таҳлили маҷмӯӣ қарор гирифтааст.

Муаллиф мазмуни сиёсии рушди глобалиро мушаххас намуда, онро ҳамчун натиҷаи таъсири мутақобилаи равандҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, экологӣ ва гуманитарӣ шарҳ додааст. Бухрони глобалӣ дар таҳқиқот ҳамчун ҳалалдор гардидани мувозинати низоми ҷаҳонӣ ва коста шудани самаранокии механизмҳои анъанавӣи идоракунии арзёбӣ мешавад. Дар ин замина, зарурати ташаккули шаклҳои нави ҳамкориҳои бисёрҷониба, муттаҳид намудани имкониятҳои давлатҳо ва созмонҳои байналмилалӣ, инчунин тақвияти муколамаи сиёсӣ барои расидан ба ҳадафҳои рушди устувор асоснок карда шудааст. Арзёбии таъсири бухронҳои ҷаҳонӣ ба Тоҷикистон ва муайян намудани имкониятҳои иштироки фаъоли кишвар дар ҳалли онҳо низ натиҷаи дорой хусусияти нав мебошад.

Самти меҳварии наwgонии диссертатсияро муайян намудани ҷойгоҳи Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ташаккул ва пешбурди ташаббусҳои байналмилалӣи Тоҷикистон ташкил медиҳад. Муаллиф ташаббусҳои вобаста ба сулҳу амният, захираҳои об, ҳифзи пирияхҳо, тағйирёбии иқлим ва рушди устуворро ҳамчун унсурҳои бо ҳам алоқаманди фаъолияти сиёсии байналмилалӣи Пешвои миллат таҳлил кардааст. Дар натиҷа, нишон дода шудааст, ки ин ташаббусҳо аз доираи масъалаҳои сиёсати миллии Тоҷикистон фаротар рафта, ба ҷузъи рӯзномаи минтақавӣ ва ҷаҳонӣ табдил ёфтаанд. Ҳамзамон, таъсири онҳо ба таҳкими эътибори сиёсии Тоҷикистон, тавсеаи дипломатияи бисёрҷониба ва муаррифии кишвар ҳамчун иштирокчии масъули ҳалли масъалаҳои умумибашарӣ муайян карда шудааст.

Нуктаҳои илмӣ барои ҳимоя пешниҳодшуда асосҳои концептуалию методологии омӯзиши рушди глобалӣ, моҳияти системавии бухронҳои ҷаҳонӣ, аҳаммияти тарҳҳои нави ҳамкорӣҳои сиёсӣ, вазъи Тоҷикистон дар шароити таҳдидҳои глобалӣ ва нақши Пешвои миллат дар рафъи пайомадҳои онҳо ва пешбурди барномаҳои рушди устуворро дар бар мегиранд. Мазмуни ин нуктаҳо нишон медиҳад, ки онҳо маҷмӯи андешаҳои пароканда набуда, низоми ягонаи муқаррароти илмиро ташкил медиҳанд: аввал моҳияти рушди глобалӣ ва бухронҳои он муайян гардида, сипас зарурати ҳамкориҳои сиёсии байналмилалӣ асоснок ва дар идома таҷрибаи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва фаъолияти Пешвои миллат ҳамчун намунаи амалии чунин ҳамкорӣ арзёбӣ карда мешавад.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда аз муҳтавои бобҳои диссертатсия баромада, бо мақсад, вазифаҳо ва хулосаҳои таҳқиқот мувофиқат менамоянд. Онҳо дорои асоснокии назариявӣ буда, саҳми мустақили довталабро дар ташаккули тасаввуроти илмӣ оид ба нақши роҳбарии сиёсӣ ва дипломатияи ташаббускор дар равандҳои рушди глобалӣ инъикос мекунанд. Аз ин рӯ, дараҷаи навгонии натиҷаҳои бадастомада барои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар сатҳи номзади илмҳои сиёсӣ кофӣ ва қобили қабул арзёбӣ мегардад.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия ифодаёфта. Арзёбии илмӣ диссертатсия нишон медиҳад, ки асоснокии натиҷаҳои бадастомада ба пайдарпайии мантикии масъалагузорӣ, мутобиқати усулҳои интиҳобшуда ба хусусияти мавзӯ ва истифодаи маҷмуи гуногуни сарчашмаҳо таъя менамояд. Муаллиф аз муайян намудани моҳияти рушди глобалӣ ва бухронҳои ҷаҳонӣ ба таҳлили мавқеи Тоҷикистон гузашта, дар асоси он нақши Пешвои миллатро дар ташаккул ва пешбурди барномаҳои байналмилалӣ арзёбӣ кардааст. Чунин тартиби таҳқиқ робитаи дохилии мақсад, вазифаҳо, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшуда ва хулосаҳои ниҳоиро таъмин намудааст.

Интиҳоби методҳои диалектикӣ, системавӣ, муқоисавӣ ва сохторию функционалӣ ба хусусияти сиёсатшиносии мавзӯ мувофиқ мебошад. Методҳои диалектикӣ ва системавӣ барои ошкор намудани зиддиятҳо ва алоқамандии равандҳои рушди глобалӣ истифода шуда, таҳлили муқоисавӣ имкон додааст, ки равишҳои гуногуни назариявӣ ва шаклҳои ҳамкориҳои байналмилалӣ муқоиса карда шаванд. Равиши сохторию функционалӣ бошад, барои муайян намудани вазифаи давлат, созмонҳои байналмилалӣ ва роҳбарии сиёсӣ дар ташаккули барномаҳои рушди устувор мусоидат кардааст. Истифодаи ҳамбастаи ин методҳо имконият додааст, ки масъала танҳо аз мавқеи тавсифӣ не, балки бо дарназардошти робитаҳои сабабию натиҷавӣ таҳлил гардад.

Пойгоҳи иттилоотии таҳқиқот аз гурӯҳҳои мухталифи сарчашмаҳо иборат мебошад. Ба сифати манбаъҳои аввалия санадҳои меъёрии ҳукукии Ҷумҳурии Тоҷикистон, ҳуҷҷату қатъномаҳои созмонҳои байналмилалӣ, барномаҳои СММ оид ба рушди устувор, маводи расмӣ, инчунин асарҳо, паёмҳо ва суханронӣҳои Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон истифода шудаанд. Осори муҳаққиқони ватанию хориҷӣ оид ба глобалистикаи сиёсӣ, муносибатҳои байналмилалӣ, дипломатия ва рушди устувор заминаи назариявии таҳқиқотро ташкил додааст. Муқоисаи мавқеъҳои илмӣ бо муҳтавои санадҳо ва ташаббусҳои амалишуда ба муаллиф имкон додааст, ки хулосаҳои ҳудро бо далелҳои назариявӣ ва воқеъ тақвият бахшад.

Хулосаҳои диссертатсия натиҷаи ҷамъбасти таҳлилҳои дар бобҳои алоҳида анҷомёфта буда, ҳар яке ба вазифаи муайяни таҳқиқот ҷавоб медиҳад. Тавсияҳои пешниҳодшуда ба истифодаи имкониятҳои дипломатияи бисёрҷониба, тавсеаи иштироки Тоҷикистон дар барномаҳои рушди устувор, тақвияти муаррифии ташаббусҳои Пешвои миллат ва истифодаи натиҷаҳои таҳқиқот дар фаъолияти илмӣ таълимӣ равона шудаанд. Натиҷаҳои асосии кор тавассути нашри мақолаҳои илмӣ ва пешниҳоди онҳо дар конференсияҳо мавриди апробатсия қарор гирифтаанд. Маҷмуи ин омилҳо барои эътимодноки донишмандони хулосаҳо ва аз ҷиҳати илмӣ асоснок арзёбӣ намудани тавсияҳои диссертатсия заминаи кофӣ фароҳам меорад.

Сохтор ва муҳтавои асосии диссертатсия. Сохтори диссертатсия ба мантиқи мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот мувофиқ буда, аз номгӯи ихтисораҳо, муқаддима, тавсифи умумии таҳқиқот, се боб, шаш зербоб, хулоса ва тавсияҳо, инчунин номгӯи адабиёти истифодашуда иборат мебошад. Тартиби ҷойгиршавии бобҳо гузариши пайдарпайро аз масъалаҳои назариявӣ методологии рушди глобалӣ ба таҳлили мавқеи Ҷумҳурии Тоҷикистон ва сипас ба муайян намудани нақши Пешвои миллат дар пешбарии барномаҳои рушди устувори глобалӣ таъмин менамояд.

Дар муқаддима ва тавсифи умумии таҳқиқот мубрами мавзӯ, дараҷаи омӯзиши масъала, робитаи кор бо барномаҳои илмӣ, мақсаду вазифаҳо, объекту предмет, фарзияи таҳқиқот, асосҳои назариявӣ методологӣ, нағзҳои илмӣ, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда ва аҳамияти назариявӣ амалии натиҷаҳо муайян карда шудаанд. Ҳамчунин, саҳми шахсии доктар, дараҷаи эътимоднокӣ ва апробатсияи натиҷаҳо нишон дода шуда, заминаи умумии илмӣ таҳқиқот мушаххас гардидааст.

Боби якум – **«Асосҳои концептуалӣ ва методологии таҳқиқи масъалаҳои рушди глобалӣ»** хусусияти назариявӣ дошта, дар он дастгоҳи мафҳумӣ ва равишҳои асосии омӯзиши мавзӯ ташаккул дода шудаанд. Дар зербоби якум боби якум – *«Моҳият ва аҳамияти рушди глобалӣ»* мазмуни мафҳумҳои «глобалӣ», «рушд», «рушди глобалӣ», «глобаликунонӣ» ва «ҷаҳони глобалӣ» шарҳу тавзеҳ ёфтааст. Муаллиф таҳаввули тасаввуроти илмиро оид ба рушди ҷаҳонӣ баррасӣ намуда, мавқеи намоёндагони мактабҳои гуногуни илмиро муқоиса кардааст. Рушди глобалӣ ҳамчун раванди бисёрҷанба арзёбӣ гардида, таъсири мутақобилаи сиёсат, иқтисод, ҷомеа, муҳити зист ва фарҳанг дар ташаккули он нишон дода шудааст. Дар натиҷа, зарурати истифодаи равиши низомманд барои омӯзиши равандҳои глобалӣ асоснок гардидааст.

Дар зербоби дуюм боби якум – *«Бухронҳои глобалӣ ва таъмини рушди устувори глобалӣ»* табиат ва хусусиятҳои бухронҳои ҷаҳони муосир мавриди

таҳлил қарор гирифтаанд. Муаллиф бухронҳои сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ, экологӣ ва амниятиро ҳамчун ҷузъҳои ба ҳам алоқаманди ноустувории глобалӣ арзёбӣ намудааст. Тағйирёбии иқлим, камшавии захираҳои табиӣ, нобаробарии иҷтимоию иқтисодӣ, низоъҳои сиёсӣ ва таҳдидҳои фаромиллӣ ҳамчун омилҳои монеъшавандаи рушди устувор баррасӣ шудаанд. Дар ин замина, аҳаммияти ҳамоҳангсозии фаъолияти давлатҳо ва созмонҳои байналмилалӣ, такмили механизмҳои идоракунии глобалӣ ва татбиқи Ҳадафҳои рушди устувори СММ то соли 2030 нишон дода шудааст. Боби якум дар маҷмӯи заминаи концептуалиро барои таҳлили минбаъдаи мавқеи Тоҷикистон ва ташаббусҳои Пешвои миллат фароҳам меорад.

Боби дуюм – **«Тоҷикистон ва масъалаҳои асосии рушди глобалӣ: мушкилот ва дурнамо»** ба ҷанбаҳои институтсионалӣ ва миллии мавзӯи бахшида шудааст. Дар он, аз як тараф, шаклҳои нави ҳамкориҳои байналмилалӣ ва аз тарафи дигар, таъсири бухронҳои глобалӣ ба Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил гардидаанд. Дар зербоби якуми боби дуюм – *«Тарҳҳои нави ҳамкориҳои сиёсии таъмини рушди устувори глобалӣ: аҳаммият ва зарурат»* вазъи низоми муносири ҳамкориҳои байналмилалӣ баррасӣ шуда, маҳдудияти равишҳои якҷониба дар ҳалли мушкилоти глобалӣ нишон дода шудааст. Муаллиф «Паймон барои оянда», барномаҳои СММ ва дигар шаклҳои ҳамкориҳои бисёрҷонибаро таҳлил намуда, зарурати гузариш ба тарҳҳои фарогир, ҳамгиро ва дарозмуддатро асоснок кардааст. Дар ин қисмат ҳамкорӣ, эътимоди мутақобил, муколама, масъулияти муштарак ва иштироки баробарҳуқуқи давлатҳо ҳамчун принсипҳои асосии таъмини рушди устувор арзёбӣ гардидаанд. Таваҷҷуҳи махсус ба имконияти иштироки кишварҳои рӯ ба рушд дар ташаккули рӯзномаи глобалӣ равона шудааст.

Дар зербоби дуюми боби дуюм – *«Тоҷикистон дар самти бухрони глобалии рушд»* таъсири таҳдиду хатарҳои ҷаҳонӣ ба вазъи сиёсӣ, иқтисодӣ, иҷтимоӣ ва экологии Ҷумҳурии Тоҷикистон таҳлил карда шудааст. Особпазирии кишвар дар баробари тағйирёбии иқлим, обшавии пирияхҳо, коҳиши захираҳои об, пайомадҳои низоъҳои минтақавӣ, терроризму ифротгароӣ ва тағйирёбии вазъи иқтисодии ҷаҳон нишон дода мешавад. Ҳамзамон, имкониятҳои Тоҷикистон барои коҳиш додани чунин таъсирҳо тавассути сиёсати хориҷии фаъол, татбиқи стратегияҳои миллӣ ва густариши ҳамкориҳо бо созмонҳои минтақавию байналмилалӣ арзёбӣ гардидаанд. Муаллиф мавқеи Тоҷикистонро на танҳо ҳамчун давлате, ки ба таъсири бухронҳои глобалӣ дучор мешавад, балки ҳамчун субъекти ташаббускори пешниҳоди роҳҳои ҳалли онҳо муайян кардааст.

Боби сеюм – **«Нақши Пешвои миллат дар пешбарии тарҳҳои рушди устувори глобалӣ»** қисми меҳварии диссертатсия ба ҳисоб рафта, натиҷаҳои

назариявии бобҳои қаблро бо таҳлили фаъолияти сиёсӣ байналмилалӣ Пешвои миллат пайваست менамояд. Дар зербоби якуми боби сеюм – «Эмомалӣ Раҳмон – ташаббускори барномаи сулҳи ҷаҳонӣ ва рушди устувори глобалӣ» таҷрибаи сулҳофаринии Пешвои миллат ва аҳаммияти он барои ташаккули ғояҳои сулҳи пойдор мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст. Муаллиф ташаббусҳои Пешвои миллатро дар самти таҳкими муколама, пешгирии низоъҳо, ҳамкориҳои давлатҳо ва муттаҳид намудани ҷомеаи ҷаҳонӣ дар атрофи ҳадафҳои умумӣ баррасӣ кардааст. Дар ин замина, робитаи сулҳи ҷаҳонӣ бо рушди устувор асоснок гардида, мавқеи Тоҷикистон ҳамчун ҷонибдори сиёсати сулҳҷӯёна ва ҳамкориҳои бисёрҷониба муайян шудааст. Ташаббусҳои вобаста ба захираҳои об, амнияти экологӣ ва рушди устувор ҳамчун идомаи мантиқии дипломатияи сулҳофаринии Пешвои миллат арзёбӣ гардидаанд.

Дар зербоби дуюми боби сеюм – «Нақши Пешвои миллат дар масъалаи аз байн бурдани бӯҳронҳои рушди глобалӣ» фаъолияти Пешвои миллат дар самтҳои об, иқлим, ҳифзи пирияхҳо, амнияти минтақавӣ, рушди иқтисодӣ ва устувории иҷтимоӣ мавриди баррасии муфасссал қарор гирифтааст. Муаллиф ташаббусҳои байналмилалӣ Тоҷикистон, аз ҷумла Даҳсолаи байналмилалӣ амал «Об барои рушди устувор, солҳои 2018-2028», эълон гардидани соли 2025 ҳамчун Соли байналмилалӣ ҳифзи пирияхҳо ва пешниҳодҳои марбут ба маблағгузориҳои ҳифзи пирияхҳо таҳлил намудааст. Ҳамчунин, нақши Пешвои миллат дар ҳамоҳанг намудани Стратегияи миллии рушди Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030 бо Ҳадафҳои рушди устувори СММ арзёбӣ гардидааст. Дар натиҷа, фаъолияти байналмилалӣ Пешвои миллат ҳамчун омили таҳкими нуфузи Тоҷикистон, рушди дипломатияи бисёрҷониба ва ҷалби таваҷҷуҳи ҷомеаи ҷаҳонӣ ба ҳалли мушкилоти глобалӣ муайян карда шудааст.

Дар хулоса натиҷаҳои асосии таҳқиқот ҷамъбаст шуда, вобаста ба тақмили механизмҳои ҳамкориҳои глобалӣ, густариши иштироки Тоҷикистон дар барномаҳои рушди устувор ва муаррифии васеи ташаббусҳои Пешвои миллат тавсияҳои илмӣ ва амалӣ пешниҳод гардидаанд. Хулосаҳо аз муҳтавои бобҳо барои ба мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот мувофиқат менамоянд. Дар маҷмӯъ, сохтори диссертатсия муназзам буда, бобу зербобҳои он аз ҷиҳати мазмун бо ҳам алоқаманданд ва барои ифшои ҳамаҷонибаи мавзӯи интихобшуда мусоидат кардаанд.

Аҳаммияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии натиҷаҳои диссертатсия. Аҳаммияти илмӣ таҳқиқот дар пешниҳоди баррасии ҳамгироёнаи рушди глобалӣ, бӯҳронҳои ҷаҳонӣ ва омили роҳбарии сиёсӣ зохир мегардад. Муаллиф нақши Пешвои миллатро дар ташаккули ташаббусҳои байналмилалӣ Тоҷикистон ҳамчун масъалаи мустақили

сиёсатшиносӣ таҳлил намуда, барои омӯзиши минбаъдаи дипломатияи ташаббускор, иштироки давлатҳои рӯ ба рушд дар равандҳои ҷаҳонӣ ва таъсири роҳбарии сиёсӣ ба рӯзномаи глобалӣ заминаи назариявӣ фароҳам овардааст.

Аҳаммияти амалии натиҷаҳо аз имконияти истифодаи онҳо дар таҳлил ва пешбинии равандҳои глобалӣ, омода намудани пешниҳодҳо оид ба сиёсати хориҷӣ ва тақмили механизмҳои пешбурди ташаббусҳои байналмилалӣи Тоҷикистон бармеояд. Хулосаҳои диссертатсия метавонанд дар фаъолияти мақомоти давлатӣ, ниҳодҳои сиёсати хориҷӣ, марказҳои таҳлилию стратегӣ ва муассисаҳои илмӣ истифода гардида, маводи он дар таълими фанҳои «Сиёсатшиносӣ», «Муносибатҳои байналмилалӣ», «Дипломатия», «Рушди устувор» ва «Мактаби давлатдорӣи Пешвои миллат» татбиқ карда шавад.

Аҳаммияти иқтисодии таҳқиқот хусусияти ғайримустақим, вале муҳим дошта, бо арзёбии таъсири бухронҳои глобалӣ ба рушди миллии Тоҷикистон алоқаманд мебошад. Тавсияҳои пешниҳодшуда метавонанд ҳангоми таҳияи барномаҳои иқтисоди сабз, идоракунии захираҳои об, мутобиқшавӣ ба тағйирёбии иқлим, ҷалби маблағгузориҳои байналмилалӣ ва коҳиш додани зиёни иқтисодии таҳдидҳои экологӣ истифода шаванд.

Аҳаммияти иҷтимоии натиҷаҳо дар асоснок намудани нақши сулҳу субот, ҳамбастагии ҷомеа ва масъулияти муштарак барои расидан ба ҳадафҳои рушди устувор ифода меёбад. Муаррифии мазмун ва аҳаммияти ташаббусҳои Пешвои миллат ба баланд гардидани маърифати сиёсиву экологӣ, таҳкими худшиносии миллий, тарбияи ҳисси масъулияти шаҳрвандӣ ва дастгирии арзишҳои сулҳҷӯёна дар ҷомеа мусоидат менамояд.

Нашри натиҷаҳои таҳқиқ аз рӯйи мавзӯи диссертатсия. Натиҷаҳои асосии диссертатсия дар 7 таълифоти илмӣ довталаб инъикос ёфтаанд. Аз ин теъдод 4 мақола дар маҷаллаҳои илмӣ тақризшавандаи тавсиянамудаи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 3 мақола дар маҷмуаи маводи конференсияҳои илмӣ ба таъб расидаанд. Аз рӯйи теъдод, мазмун ва самти нашр натиҷаҳои таҳқиқот ба талаботи бандҳои 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардида, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295 ба он тағйиру иловаҳо ворид карда шудаанд, мутобиқат менамоянд.

Мутобиқати барасмиятдорӣи диссертатсия ба талаботи Комиссия. Баррасии шакл ва тарзи пешниҳоди кори диссертатсионӣ Иброҳимов Саидакрам Саиданварович нишон медиҳад, ки он дар маҷмуъ тибқи меъёрҳои «Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдорӣи диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ», ки бо фармоиши раиси Комиссияи олии

аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, №493 тасдиқ шудааст, омода гардидааст. Таркиби сохтори кор, таносуби қисматҳо, тарзи пешниҳоди матн, ҷойгиркунии иқтибосҳо ва таҳияи номгӯи адабиёти истифодашуда ба талаботи умумии корҳои диссертатсионӣ ҷавобгӯ мебошанд.

Мухтавои автореферат бо диссертатсия мувофиқат дошта, дар он мубрамияти мавзӯ, мақсаду вазифаҳо, наwgонии илмӣ, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда, аҳаммияти натиҷаҳо ва хулосаҳои асосии таҳқиқот ба таври фишурда инъикос ёфтаанд.

Эродҳо нисбат ба мазмуну мухтавои диссертатсия. Бо вучуди арзиши илмӣ ва натиҷаҳои назарраси таҳқиқот, дар мазмуну мухтавои диссертатсия баъзе нуктаҳои баҳсталаб ва камбудии ҷузъӣ ҷой доранд, ки пешниҳоди онҳо ба такмили минбаъдаи масъалаҳои мавриди омӯзиш мусоидат хоҳад намуд:

1) Дар диссертатсия таъсири ташаббусҳои Пешвои миллат ба ҳамкориҳои давлатҳои Осиёи Марказӣ камтар баррасӣ шудааст. Таҳлили васеътари муносибати кишварҳои минтақа ба ташаббусҳои обу иқлим метавонист аҳаммияти минтақавии онҳоро равшантар нишон диҳад.

2) Дар таҳқиқот ба дипломатияи бисёрҷониба диққати асосӣ дода шудааст, аммо нақши муносибатҳои дучонибаи Тоҷикистон бо шарикони калидӣ дар дастгирӣ ва татбиқи ташаббусҳои глобалӣ метавонист муфассалтар нишон дода шавад.

3) Дар зербоби якуми боби якум мавқеъ ва андешаҳои олимони ватанӣ нисбатан маҳдуд инъикос ёфтаанд. Истифодаи васеътари осори муҳаққиқони ватанӣ метавонист заминаҳои назариявии таҳқиқотро ғанӣ гардонид, ба такмили минбаъдаи он мусоидат намояд.

4) Дар баъзе қисматҳои диссертатсия такрори андешаҳои ҳаммазмун ба назар мерасад. Ихтисор ва ба низом даровардани онҳо метавонист пайдарпайии мантиқӣ ва сатҳи таҳлили матнро беҳтар намояд.

5) Дар матни диссертатсия баъзе хатоҳои имлоӣ ва техникӣ ба назар мерасанд. Тавсия дода мешавад, ки ҳангоми омода намудани диссертатсия дар шакли монография камбудии мазкур бартараф карда шавад.

Эродҳои зикршуда хусусияти ҷузъӣ дошта, арзиши илмӣ ва натиҷаҳои асосии диссертатсияро коҳиш намедиханд.

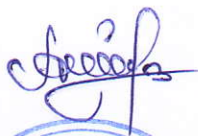
Хулоса бо тавсия барои додани дараҷа. Баррасии ҳамаҷонибаи диссертатсияи Иброҳимов Саидакрам Саиданварович дар мавзуи «Нақши Пешвои миллат дар пешбарии барномаҳои рушди глобалӣ» нишон медиҳад, ки он кори мустақилона анҷомёфтаи илмӣ буда, масъалаи муҳимми сиёсатшиносӣ ва муносибатҳои байналмилалиро фаро мегирад. Дар таҳқиқот

мақсаду вазифаҳои гузошташуда ҳалли худро ёфта, натиҷаҳои дорои наwgонии илмӣ ба даст оварда шудаанд ва хулосаву тавсияҳои пешниҳодгардида аҳаммияти назариявӣ ва амалӣ доранд.

Диссертатсия аз рӯйи мазмун, сохтор, дараҷаи асоснокию эътимоднокии натиҷаҳо, саҳми шахсии доwtалаб ва инъикоси натиҷаҳо дар интишороти илмӣ ба талаботи бандҳои 31, 33, 34 ва 35-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ гардида, бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023, №295 ба он тағйиру иловаҳо ворид карда шудаанд, ҷавобгӯ мебошад. Аз ин рӯ, муаллифи диссертатсия Иброҳимов Саидакрам Саиданварович сазовори дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯйи ихтисоси 5.6.4. Проблемаҳои сиёсии муносибатҳои байналмилалӣ, инкишофи глобалӣ ва минтақавӣ мебошад.

Муқарриз:

доктори илмҳои сиёсӣ, профессор
мудир кафедраи сиёсатшиносӣ
ва муносибатҳои байналхалқии МДТ
«Донишгоҳи давлатии Бохтар
ба номи Носири Хусрав»

Саидов А.С.

Сардори ШК ва КМ МДТ
«ДДБ ба номи Носири Хусрав»
«18» 08 соли 2026

Исҳоқзода М.М.

Суроғаи муассисаи пешбар:

735140, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Бохтар, кӯчаи Айни, 67,
Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав
Тел. 2-54-81 www.btsu.tj
E-mail: bgu-1978@mail.ru